

HOOFSTUK 1

ORIËNTASIE EN METODOLOGIESE FUNDERING

1.1 Inleiding

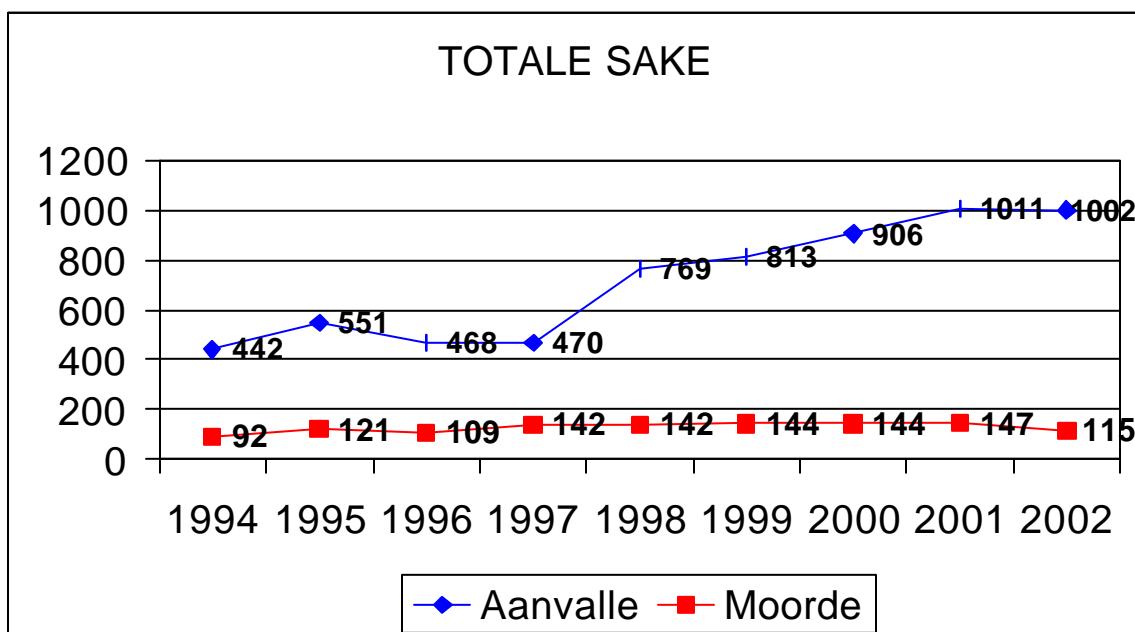
Voorvalle van geweldsmisdaad in Suid-Afrika neem dermate toe dat daar inderwaarheid sprake is van anargie waardeur die vreedsame lewenswyse van gevestigde inwoners in gevaar gestel word. Die nuwe Suid-Afrika word gekenmerk deur verskeie veranderinge op die ekonomiese en politieke terrein terwyl dit ook bepaalde implikasies het wat misdaad betref. Die groeiende misdaadkultuur is een van die vernaamste faktore wat gemeenskapveiligheid bedreig, aangesien misdadigers weinig respek vir lewe en eiendom openbaar. Skuld en onskuld word as relatiewe begrippe beskou, ontwerp deur die samelewing as maatstaf vir strafoplegging of by kwytskelding van straf. Van der Merwe (1997:11) is daarom van mening dat daar geen sprake van vreedsame gemeenskapslewe of veiligheid kan wees indien 'n kultuur van misdaad bestaan nie.

Die toename in geweldsmisdaad is 'n wêreldwye verskynsel waарoor daagliks in die media berig word en algemeen in die samelewing waargeneem word. Met die modernisering van die mensdom oor die eeue heen het vraagstukke onder andere ontstaan rakende die hantering van gewelddadige gedrag. Hier word byvoorbeeld gedink aan geskrifte soos die Kode van Hammurabi (2000 vC) en die Mosaïese en Romeinse wette wat opgetrek is in 'n poging om 'n einde te maak aan bloedwraak en gewelddadige aanvalle wat daarop gemik was om dispute op te los (Cloete & Stevens 1990:4).

Plaasaanvalle en die gepaardgaande gru-misdade, is 'n misdaadfenomeen wat sedert die laat tagtigerjare in Suid-Afrika toegeneem het. Plaasaanvalle het sulke afmetings aangeneem dat selfs onafhanklike komitees (Van Burick 2001:4) gestig word om die oorsake en motiewe van plaasaanvalle na te vors. Die lang verwagte verslag op plaasaanvalle wat in September 2003 aan die publiek beskikbaar gestel is, blyk nie in alle kringe van waarde te wees nie. Swart (1998:17) is van mening dat plaasaanvalle op boere steeds skerp toeneem. Statistiek wat Swart aanhaal en hieronder grafies voorgestel word, dui die aantal insidente vir die periode

1994 tot 1997 aan. Die statistiek vir die periode 1998 tot 2002 wat ook grafies tot die onderstaande voorstelling toegevoeg is, is verkry vanaf die SAPD Misdaadinligting-analisesentrum (Mias) van die Suid-Afrikaanse Polisie in Pretoria en weerspieël die toename in die aantal aanvalle en moorde op plase en kleinhoewes.

Grafiek 1.1 Aantal plaasaanvalle en moorde

Bronne: Swart (1998: 17); SAPD Misdaadinligting-analisesentrum (1998-2002)

Vir die doeleindes van hierdie navorsing is statistiek vir die periode 1994 tot 2002 in berekening gebring. Die ooglopende vertolking van bogenoemde syfers dui op 'n afgeronde persentasietoename van 127% in die aantal insidente op plase en kleinhoewes vir die periode 1994 tot 2002 terwyl die toename in die aantal moorde op 25% neerkom. Die afplatting van ongeveer 22% in die aantal totale moorde vanaf 2001 na 2002 is misleidend hoog. Daar behoort dus nie voortydig tot die slotsom gekom te word dat daar 'n afname in die aantal plaasmoorde is nie. Hier teenoor was daar 'n toename in die aantal plaasmoorde van ongeveer 60% vanaf 1994 tot 2001.

Hierdie geweldsmisdaadsyfers behoort vir enige land 'n bron van kommer te wees en regverdig daadwerklike optrede, spesifiek van die regering van die dag. Ter aansluiting hierby berig *Rapport* (2000:14) dat navorsing daarop dui dat die meeste boere min of geen moeite doen om hulself teen plaasaanvalle te beskerm nie. Van der Merwe (1997:9-11) gee die

volgende redes vir die toename in aanvalle (wat in hoofstuk drie meer volledig bespreek word), naamlik die apatiese houding van die gemeenskap, die dit-sal-nie-met-my-gebeur-niesindroom, `n gebrek aan doktrine, `n kultuur van rustigheid en ongeërgdheid, ontoereikende leiding en organisering, `n groeiende misdaadkultuur, maatskaplike en ekonomiese agteruitgang, die kwynende regstelsel en kontroversiële wetgewing. Smit (2002:10) se mening is dat baie plase nie voldoende maatreëls vir selfbeskerming in plek het nie. Sodanige situasie impliseer dat plase meer kwesbaar is wat aanvalle en gepaardgaande misdrywe betref. Boere word deur misdadigers as sage teikens gesien, juis weens die onvoldoende fisiese en of ander beveiligingsmaatreëls op plase en by plaaswonings en derhalwe kan die toename in misdaad op plase onder andere aan dié faktor toegeskryf word. Schönteich (2000:90) sluit hierby aan en meld dat boere en kleinhoewebewoners ingelig behoort te word en dat klem daarop gelê moet word dat hulle self verantwoordelikheid moet aanvaar vir hulle eie veiligheid.

Teen hierdie agtergrond is besluit om deur middel van `n ondersoek na misdaadvorkomingsmaatreëls op plase (soos na verwys in die afgebakende studieveld), `n bydrae te lewer tot hierdie komplekse misdaadprobleem ten opsigte waarvan antwoorde nie altyd gerедelik beskikbaar is nie. Die doel van hierdie navorsingswerkstuk word vervolgens in meer besonderhede bespreek, met die fokus in hierdie hoofstuk op die uiteensetting van die navorsingsproses en wyse waarop data versamel en verwerk is.

Misdaadvorkoming op plase en kleinhoewes vorm deel van die polisiéringsprioriteite en derhalwe is enige poging om die misdaadprobleem aan te spreek, van waarde. Die doel van hierdie navorsing word nou verder toegelig.

1.2 Doel van en motivering vir die navorsing

Min in-diepte literatuur wat misdaadvorkoming op plase in groter besonderhede bespreek, is beskikbaar. Hoewel studies reeds gedoen en ter tafel gelê is wat aanvalle op plase betref, kon die navorsing nie werk opspoor wat uitsluitlik te doen het met misdaadvorkoming op plase nie. Verskeie artikels in die media wat opsommende riglyne bied om huis en haard op plase te beskerm, is wel na verwys en word ingesluit by hierdie werkstuk. Om dus eerstehandse inligting rakende die aard, omvang, en voorkoming van misdaad in die algemeen op plase te

verkry, word beide kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingsbenaderings in hierdie werkstuk toegepas.

Huysamen (1995:9) verduidelik dat die doel met navorsing die verklaring en voorspelling en soms verandering van menslike gedrag is. Hierteenoor beskou Smit (1983:5-6) navorsing as die verkryging van nuwe kennis, probleemoplossing en die uitbou en toetsing van teorieë. Hierdie navorsing sluit by bogenoemde doelwitte aan in die sin dat gepoog word om aan die hand van ingesamelde data, misdaad op plase in die algemeen te voorkom.

Die doel met hierdie navorsing fokus daarop om bestaande misdaadvorkomingsmaatreëls, soos tans in plek op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere (afgebakende studieveld), te evaluer en koste-effektiewe aanbevelings rakende leemtes te maak. Dit word gedoen aan die hand van die teoretiese bespreking van reeds bestaande misdaadvorkomingsmodelle wat ondersoek en evaluer word ten einde die praktiese toepassingswaarde van sodanige modelle wat misdaadvorkoming op plase betref, vas te stel.

‘n Verdere doelstelling is om ‘n geskikte misdaadvorkomingsmodel te ontwikkel uit die data soos wat dit in hierdie navorsing bespreek word. Toepaslike misdaadvorkomingmodelle word in ‘n latere hoofstuk meer breedvoerig bespreek.

1.3 Rasionaal

MacKenzie et al (1983:15) verduidelik die rationaal vir sodanige navorsing op onomwonde wyse: "The private citizen and the businessman must put his own security in order, he cannot rely solely on the authorities for continuous protection..."

Boere se werksaamhede sentreer vanselfsprekend rondom boerdery-aktiwiteite. Ten einde hul in staat te stel om hulle doelwitte te bereik, is dit belangrik dat boere se tyd en aandag nie vermors word om misdaad op ‘n deurlopende basis te probeer voorkom nie. Indien boere nie nodig het om misdaad op plase te voorkom nie, kan hul energie optimaal gekanaliseer word na die boerdery-aktiwiteite self, wat groter produktiwiteit en winsgewendheid tot gevolg behoort te hê. Die resultaat van hierdie navorsing behoort derhalwe op die langtermyn daartoe by te dra dat misdaad op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere effekief voorkom word.

Hoewel hierdie navorsing fokus op die voorkoming van ekonomies verwante misdade op plase, behoort die ontwikkeling en korrekte toepassing van `n gesikte misdaadvoorkomingsmodel ook `n bydrae te lewer tot die bekamping van plaasaanvalle. Voorts sluit bogenoemde uitgangspunt aan by die doel van die Nasionale Misdaadvoorkoming Strategie (NCPS) van die regering, naamlik om die effektiwiteit in die voorkoming van misdaad op die kort termyn te verbeter, en om misdaad oor die kort en lang termyn te voorkom.

Volgens Moolman (1998:9 – 10) speel boere in Suid-Afrika `n belanglike rol in die ekonomie van die land en kan daar dus nie toegelaat word dat boere, as gevolg van die toenemende aantal plaasaanvalle, verhinder word om met hulle boerdery-aktiwiteite voort te gaan en sodoende by te dra tot die land se ekonomie nie.

Transvaal Suiker Beperk word gesien as die hoeksteen van vooruitgang in die Onderberg-gebied van die Laeveld in Mpumalanga. Die gaping tussen die sogenaamde "haves and have-nots", oftewel die rykes en die armes, dra waarskynlik daartoe by dat die maatskappy se landgoedere deur die "have-nots" geteiken word in `n poging om aan persoonlike behoeftes te voldoen en in die proses word kriminaliteit bevorder. Hoewel binne perke, kom misdaad gereeld op die onderskeie landgoedere van die maatskappy voor soos uiteengesit word in die hoofstuk drie. Die geografiese ligging, oppervlakte en uitgestrektheid van die onderskeie plase, asook die relatiewe lang reaksietyd van die Suid-Afrikaanse Polisiediens (SAPD) en ander reaksiedienste in geval van nood, speel noodgedwonge `n rol in die voorkoms van misdaad op die plase. Effektiewe misdaadvoorkomingsmaatreëls is van kritiese belang op plase, maar bly vir die verantwoordelike plaasbestuurders, wat moet fokus op hulle normale boerderyaktiwiteite, problematies.

Dit is een van die navorser se pligte om in raadgewende hoedanigheid binne werksverband misdaad op die maatskappy se onderskeie landgoedere op `n sinvolle wyse te help bekamp. Sodanige maatreëls moet nie bloot bestaan uit die aanbeveling van sekuriteitsmaatreëls nie, maar eerder fokus op die toepassing van kriminologiese uitgangspunte wat gefundeer word op wetenskaplike navorsing. Die noodsaaklikheid daarvan om `n gesikte misdaadvoorkomingsmodel te ontwikkel dien as relevante doelstelling vir hierdie navorsing, waardeur `n belangrike bydrae tot die uitbouing van wetenskaplike kennis gelewer kan word.

Gepaardgaande bestaan daar natuurlik ook die moontlikheid om deur die ontwikkeling van `n gesikte misdaadvorkomingsmodel die vakgebied van die kriminologie met nuwe kennis te verryk.

1.3.1 Aanleidende vrae

In aansluiting by die rasional vir hierdie navorsingsprojek, dien die formulering van relevante vrae as rigtingwyser vir die navorsing. Smit (1985:14) verduidelik dat `n aanleidende vraag `n stellingsvraag is wat die probleemarea afbaken en dat besondere aandag aan die oplosbaarheid en betekenisvolheid van die stellingsvraag gegee moet word.

Die volgende vrae speel `n belangrike rol tydens elke fase van die navorsingsprojek en strek soos die spreekwoordelike goue draad deur die onderskeie hoofstukindelings. Aan die hand van die versamelde kwalitatiewe navorsing word die volgende aanleidende vrae gestel:

- Is die bestaande misdaadvorkomingsmaatreëls op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere voldoende om misdaad te voorkom?
- Wat is tans die aard en omvang van misdaad op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere?
- Watter ander misdaadvorkomingsmodelle het toepassingswaarde op plase?
- Kan `n gesikte misdaadvorkomingsmodel wat misdaad effektief op plase voorkom, ontwikkel word?

1.4 Hipoteses

Gouws et al (Smit 1983:17) omskryf `n hipotese as `n tentatiewe aanname, of `n voorlopig aanvaarde verklaring van die verband tussen twee of meer veranderlikes, wat deur eksperimentering of waarneming getoets word. In aansluiting by bogemelde stelling verduidelik Huysamen (1995:12) dat navorsingshipoteses toetsbaar moet wees aan die hand van ingewonne gegewens, wat verder veronderstel dat hulle verwerpbaar kan wees. Hipoteses

bied dus `n tentatiewe oplossing van `n probleem wat deur die navorsingsproses weerlê of gestaaf kan word.

Hier teenoor noem Bryman en Cramer (2001:3) dat alhoewel hipoteses die voordeel het dat die navorser gefokus bly en sistematies gedwing word om sy of haar navorsing te beplan, beskik hipoteses ook oor die potensiaal om `n navorser se fokus te versprei na ander interessante data.

Die onderstaande hipoteses dien as die riglyne wat die navorsing stuur en word weer na verwys in hoofstuk vyf.

Hipotese 1

Ho : Die geografiese uitgestrektheid van Transvaal Suiker Beperk se landgoedere hou geen verband met die voorkoming van misdaad nie.

Ha : Daar is `n verband tusen die geografiese uitgestrektheid van Transvaal Suiker Beperk se landgoedere en die voorkoms van misdaad.

Hipotese 2

Ho : Die teenwoordigheid van fisiese versperrings op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere hou geen verband met die voorkoms van misdaad nie.

Ha : Daar is `n verband tussen die teenwoordigheid van fisiese versperrings op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere en die voorkoms van misdaad.

Hipotese 3

Ho : Daar is nie `n verband tussen die bestaan van wedersydse goeie gesindhede tussen plaasbestuur en plaasarbeiders en die voorkoms van misdaad nie.

Ha : Daar is `n verband tussen die bestaan van wedersydse goeie gesindhede tussen plaasbestuur en plaasarbeiders en die voorkoms van misdaad.

Hipotese 4

Ho: Die aanbring van fisiese versperrings om misdaad te voorkom verplaas nie die misdaad na meer kwesbare persele nie.

Ha : Die teenwoordigheid van fisiese versperrings om misdaad te voorkom verplaas misdaad na meer kwesbare persele.

Hipotese 5

Ho : Die aanbring van addisionele buitegebou-beligting het geen verband met die voorkoms van misdaad nie.

Ha : Daar is `n verband tussen die aanbring van addisionele buitegebou-beligting en die voorkoms van misdaad.

Hipotese 6

Ho : Landgoedbestuurders is oor die algemeen nie tevrede met die ondersteuning van die SAPD nie.

Ha : Landgoedbestuurders is oor die algemeen tevrede met die ondersteuning van die SAPD.

Ho verteenwoordig die nul-hipotese of negatiewe stelling terwyl Ha die alternatiewe hipotese of positiewe stelling verteenwoordig. Volgens Kerlinger (Mouton en Marais 1990:138) sê die nul-hipotese "...You're wrong, there is no relation; disprove me if you can." Die alternatiewe hipotese stel die teendeel.

1.5 Begrensing

1.5.1 Geografiese ligging

Transvaal Suiker Beperk is geleë in die Laeveldgebied van Mpumalanga wat algemeen bekend staan as die Onderberg, ongeveer 65 kilometers oos van Nelspruit. Die Komati- en Malelane-suikermeulens verteenwoordig die hart van die maatskappy en die landgoedere verskaf rou materiaal (suikerriet) aan die twee meulens vir prosessering tot geraffineerde suiker. Die beskrywing van die geografiese ligging is juis belangrik omdat dit die uitgestrektheid van die landgoedere illustreer, `n faktor wat die reaksie op misdaad belemmer. Die plase word deur vyf polisiestasies bedien.

Transvaal Suiker Beperk is saamgestel uit verskeie landgoedere wat hoofsaaklik suikerriet en sitrus verbou. Op sommige plase word daar in seisoen ook lietjies verpak wat hoofsaaklik bestem is vir die uitvoermark. Lietjieproduksie word tans afgeskaal en mag tot gevolg hê dat slegs die plaas Kaalrug in die toekoms nog lietjies sal produseer en bemark (Van der Westhuizen: 2003). Al die landgoedere saam beslaan `n totale oppervlakte van nagenoeg 8 800 hektaar en is geografies aan weerskante van die N4-hoofpad tussen Kaapmuiden en Komatipoort, asook langs die R571-roete na die Komatimeule en Swaziland geleë.

Die teeplaas, Senteeko, is ook deel van Transvaal Suiker Beperk se bates en is in die Drakensbergreeks naby Barberton, ongeveer 120 kilometers vanaf Malelanemeule, geleë (Kruger 2002:4-5). Vir die doeleindes van hierdie studie word wat misdaadvorkoming betref, slegs op die landgoedere van Transvaal Suiker Beperk gefokus.

Misdaadvorkoming by die twee meulens is aangespreek tydens die navorser se magisterverhandeling (Kruger 2002:66-107), waartydens gefokus is op Oscar Newman se verdedigbare ruimtemodel.

Transvaal Suiker Beperk se landgoedere bestaan uit verskeie plase wat onder andere Mhlati, Kaalrug Tenbosch, Komatidraai (waar suikerriet verbou word), Hectorspruit Sitrus en Nyathi-landgoed, `n sitrusplaas, insluit. Sommige van hierdie landgoedere is verder onderverdeel in `n aantal kleiner plase. Die teeplaas vorm ook deel van die maatskappy se diverse boerdery-

aktiwiteite. Gemelde diversiteit, asook die geografiese uitgestrektheid, is `n aanduiding van die problematiek rondom die voorkoming van misdaad.

Vir die doeleindes van die kwantitatiewe bespreking van data uit die vraelyste en ten einde sinvolle vergelykings te doen, word verwys na suikerriet-, sitrus- en teeplase. Die suikerrietplase word onderverdeel in die plase Mhlati, Kaalrug, Tenbosch en Komatidraai. Soos reeds gemeld, word van hierdie landgoedere weer verder onderverdeel in kleiner plase. Die sitrusplase sluit Hectorspruit Sitrus- en Inyahti- landgoed, wat op hul beurt weer verder onderverdeel is, in. Hierdie onderverdeling van die onderskeie plase word hieronder verder bespreek. Senteeko is die enigste teelandgoed en maak deel uit van hierdie studie.

1.5.2 Mhlati-landgoed

Mhlati-landgoed beslaan `n totale oppervlakte van nagenoeg 7 626 hektaar wat onderverdeel is in die volgende plase:

Mhlati	1 455ha
Thornhill	840ha
Kaalrug	2 238ha
Middenin	638ha
Dumezulu	2 455ha

Buiten Mhlati en Dumezulu is die ander plase geografies ver uit mekaar geleë, en ressorteer onder een areabestuurder wat verantwoordelikheid neem ten opsigte van die bestuur van Mhlati-landgoed. Hierdie plase lewer hul produk (suikerriet) aan die Malelane-meule.

1.5.3 Senteeko-teelandgoed

Senteeko-teelandgoed beslaan `n oppervlakte van nagenoeg 2 200 hektaar en is die verste vanaf Transvaal Suiker Beperk as korporatiewe hoofkantoor geleë. Senteeko besit sy eie infrastruktuur en funksioneer as `n outonome eenheid. Die aard van werkzaamhede by Senteeko-teelandgoed verskil ook drasties van dié op die suikerriet- of sitrusplase. Die landgoed is in die Drakensbergreeks, ongeveer 40 kilometer vanaf Barberton op die

Badplaasroete geleë. Die terrein is uiters bergagtig en daarom is die omgewing meer geskik vir bosbou-aktiwiteite. Die primêre boerdery-aktiwiteit op die aangrensende plase is bosbou.

1.5.4 Hectorspruit Sitruslandgoed

Hierdie plaas beslaan `n oppervlakte van nagenoeg 800 hektaar, wat hoofsaaklik sitrus produseer. `n Klein gedeelte suikerriet word steeds geproduseer en sal met verloop van tyd vervang word met sitrusaanplantings (Greyling 2002). Die plaas is weerskante van die N4-roete, wes van die dorpie Hectorspruit geleë, en is dus besonder toeganklik vir ongemagtigde betreding. `n Groot oppervlakte van ongeveer 150 hektaar is langs die N4-roete, oos van Hectorspruit, geleë en bestaan hoofsaaklik uit natuurlike bos. Persone woonagtig in `n informele nedersetting (Thendela), `n paar honderd meter van die stuk beboste grond, is vermoedelik verantwoordelik vir die ongemagtigde versameling van brandhout op die perseel. `n Sitruspakhuis is ook op die plaas in bedryf.

1.5.5 Inyathi-landgoed

Hierdie landgoed bestaan uit twee plase, naamlik Whiskey (420ha) en Vergenoeg (400ha) en beslaan dus `n gesamentlike oppervlakte van 820 hektaar. Vergenoeg is oos van die R571-roete, aangrensend tot die suidelike grens van die Kruger Nasionale Park, geleë. Die Krokodilrivier tussen die Kruger Nasionale Park en die plaas dien as `n natuurlike grenslyn. Vergenoeg is aangrensend tot die Tenbosch-landgoed waarna later verwys sal word. Die plaas Whiskey lê langs `n sekondêre pad aangrensend tot die suidelike deel van die Kruger Nasionale Park, tussen die dorpie Marlothpark en Tenbosch-landgoed.

Beide Whiskey en Vergenoeg beskik oor hulle eie pakhuisse met dieselfde naam as die betrokke plaas en dien as die versamelpunt vir die verpakking en versending van sitrusvrugte.

1.5.6 Tenbosch-landgoed

Tenbosch is die grootste van al Transvaal Suiker Beperk se landgoedere en beslaan 2 318 hektaar, wat weer onderverdeel is in kleiner dele. Tenbosch-landgoed is noord van die dorpie

Komatipoort geleë en strek oos van die R571-roete aangrensend tot Komatipoortdorp, tot en met die sitrusplaas Vergenoeg, wat op sy beurt grens aan die Kruger Nasionale Park.

1.5.7 Komatidraai-landgoed

Komatidraai is langs die R571-roete aangrensend tot die Lomati- en Komatiriviere geleë en is onderverdeel in kleiner dele wat afsonderlik bestuur word. Genoemde plaas lewer suikerriet aan hoofsaaklik Transvaal Suiker Beperk se Komati-suikermeule, wat geleë is langs die R571-roete ongeveer 30 kilometer vanaf die Swazilandgrens. Komatidraai word onderverdeel in vyf kleiner plase, naamlik Komatidraai-Suid, Mweti, Rietkwekers, Squamans, en Seekoegat. Hierna sal slegs na Komatidraai verwys word en nie na elk van die kleiner plase nie.

1.6 Steekproewe

Tydens hierdie navorsing is alle senior personeel van die onderskeie landgoedere van Transvaal Suiker Beperk ingesluit as respondent. Die senior personeel bestaan hoofsaaklik uit plaasbestuurders en, waar moontlik, is hulle onmiddellike hoofde en/of ondergesikte personeel ook betrek as respondent in `n poging om die volle universum te dek. Die motivering vir sodanige besluit is gegrond op die relatief klein personeelkomplement wat vir die empiriese deel van die navorsing beskikbaar is. Die volle universum word dus betrek by hierdie navorsing; gevvolglik is die bespreking van steekproewe nie relevant nie. Sewentien respondent wat elk `n vraelys voltooi het en met wie onderhoude gevoer is, is betrek.

1.7 Data-insameling

1.7.1 Literatuurstudie

Literatuurstudie is `n belangrike bron vir data-insameling en dien as basis vir hierdie navorsingswerkstuk. Daar behoort egter gemeld te word dat relatief min nagevorste bronne opgespoor kon word wat direk verband hou met plaasaanvalle en misdaad op plase oor die algemeen. Die gebrek aan toepaslike literatuur het die navorser genoop om beschikbare data meestal uit koerantberigte, tydskrifartikels en navorsingsverslae deur hoofsaaklik die SAPD te verkry. Tweedens is daar `n gebrek aan voldoende empiriese bevindinge in die kriminologiese

wetenskap wat betref die effek van ekonomies verwante misdade op plase vanuit die slagoffer (boer) se perspektief. Koerantberigte speel `n kardinale rol as bronverwysing in hierdie navorsing, veral om die alledaagse algemeenheid van misdaad op plase te illustreer.

Giorgi (1983:151) verduidelik die diversiteit ten opsigte van die bronne van data deur middel van die volgende stelling: "... [D]ata of an experiment are not simple, ready-made givens, but they are constituted to be such by the researcher, and varied degrees of freedom are involved." Voorts meld Giorgi (1983:152-153) dat wetenskaplike kennis meestal verskil van alledaagse kennis bloot omdat dit sistematies en metodologies versamel word. Daarom is die keuse en metode van data-insameling kritiek belangrik vir die wetenskap. Die navorser moet `n keuse uitoefen rakende die wetenskaplike metode wat gevvolg wil word en dié keuse help dan om gesamentlik te bepaal wat die data sal wees.

Erkende teoretiese naslaanwerke rakende misdaadvorkomingsteorieë wat grootliks in hoofstuk vier bespreek word, is gedoen ten einde `n agtergrond te skep vir misdaadvorkomingsmodelle op plase.

Voorts is gebruik gemaak van onder andere memorandums, notules, kennisgewings, verslae en registers van Transvaal Suiker Beperk om die ontbrekende inligting soos dit bespreek word onder die verskillende hoofstukindelings, aan te vul.

Die uitgangspunt tydens hierdie navorsing is om relevante data te versamel en kronologies aan te bied ten einde `n sinvolle bydrae te lewer ten opsigte van die voorkoming van misdaad op die maatskappy se landgoedere.

Literatuurstudie het dus tot gevvolg dat massas inligting ingewin en gesif moet word totdat die belangrikste kerngedagtes uiteindelik `n integrale deel van die finale produk uitmaak. Van der Westhuizen (1997:37) verduidelik in hierdie verband die integrasie van data soos volg: "The process of integration opens the widest possible criminological perspective, but at the same time focuses attention on the detail that will decide the success or failure of an investigation..." Neuwman (1997:89) daarenteen, is van mening dat literatuurstudie gebaseer is op die veronderstelling dat kennis versamel word uit die werke van ander en dat daar geleer word uit en gebou word op wat ander reeds gedoen het. Verbandhoudende studies word krities

geëvalueer met die uitwysing van gemeenskaplike faktore en of teenstellings wat mag voorkom. In die meeste gevalle word primêre bronne geraadpleeg. Verder word die literatuurstudie aangevul deur `n kombinasie van kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes wat later in die hoofstuk verduidelik word.

1.7.2 Verwysingstegnieke

Die verkorte Harvard-verwysingstegniek, soos uiteengesit in die publikasie van Burger, M. 1992, *Verwysingstegnieke* (Pretoria, Universiteit van Suid-Afrika), is deurgaans gebruik. Die verwysing na ander bronne is gedoen aan die hand van gemelde bron. Weens die ontbreking van neergelegde riglyne, volg die verwysing na elektroniese inligting nie enige vasgestelde reël nie. Deurgaans word daar egter gepoog om konsekwent en akkuraat na elektroniese inligting te verwys.

1.7.3 Empiriese veldwerk

1.7.3.1 Kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes

Weens die aard en omvang van die navorsingsdoelwit, word gebruik gemaak van sowel kwalitatiewe as kwantitatiewe navorsingsmetodes vir die versameling van data. In hoofstuk drie word `n kwantitatiewe navorsingsdata-analise uiteengesit aan die hand van vraelyste wat deur respondenten voltooi is. Die bespreking word in hoofstuk vier opgevolg met die data-analise van die kwalitatiewe navorsingsgedeelte wat deur middel van onderhoude gedoen is. `n Onderhoudskedule wat as riglyn vir spesifieke data gedien het en waarop verder uitgebrei moes word, is opgestel. Volgens Neuman (2000:122), is kwantitatiewe navorsers meer “...concerned about issues of design, measurement, and sampling because their deductive approach emphasizes detailed planning prior to data collection and analysis”, terwyl kwalitatiewe navorsers meer “...concerned about issues of the richness, texture, and feeling of raw data because their inductive approach emphasizes developing insights and generalizations out of the data collected” is. Voorts beskryf kwantitatiewe navorsers die tegniese navorsingsprosedures wat gebruik is, terwyl kwalitatiewe navorsers vertrou op die informele wysheid wat ontwikkel is uit die ondervinding wat deur ander navorsers opgedoen is. Kwalitatiewe navorsingsverslae sal daarom nie noodwendig die metode of die bespreking van

‘n spesifieke studie beskryf nie. Baie kwalitatiewe navorsers leer hoe om navorsing te doen deur die lees van verslae, uit foute wat gemaak is en aan die sy van ‘n ervare navorser (Neuman 2000:123). In aansluiting hierby verduidelik Maree (1995:10-13) dat die primêre opvatting van die kwalitatiewe benadering die fundamentele werklikheid van die wêreld van die gedagte of mening van die persoon wat bestudeer word, is. Gevolglik het denke ‘n primêre status in kwalitatiewe konsepsies. Hierdie stelling impliseer dat die mens/respondent se wese binnegedring word ten einde alle subjektiewe ervarings en emosies soos die respondent dit sien, weer te gee. Derhalwe is die navorser volgens Maree (1995:12) ‘n aktiewe interpreterder van dieselfde gebeure wat deur die respondent geskets word. In hierdie navorsing is daar wel onderhoude gevoer met respondente (verwysend na die wisselvorm subjekte in hoofstuk vier) ten einde ontbrekende inligting aan te vul of om onduidelikhede uit te klaar. Die fokus val meer op die fisiese omgewing en tot watter mate bestaande misdaadvoorkomingsmaatreëls bydra tot die voorkoming van misdaad op plase. Die onderhoude wat met geselecteerde respondente (plaasbestuurders) gevoer is, het ten doel om spesifieke of aanvullende inligting te bekom wat in die vraelyste ontbreek. Die onderhoude het voorts ten doel om die ervaring van misdaad in die breër konteks vanuit die oogpunt van die boer (werkgewer) vas te stel. Kwalitatiewe navorsing, soos duidelik blyk uit bogenoemde bespreking, is dus meer subjektief van aard, veral omdat die navorser moet interpreteer wat die respondent poog om weer te gee, met ander woorde, die subjek se siening en ervaring binne sy verwysingsraamwerk. Volkome interaksie tussen die twee partye is dus noodsaaklik om die akkuraatheid van die vertolking van die boodskap te weerspieël. Een van die belangrikste wyses van kwalitatiewe navorsing blyk dus die onderhoud te wees en dit word later in die toepaslike hoofstuk in meer besonderhede bespreek.

Maree (1995:13) verduidelik voorts dat kwantitatiewe navorsing daarop ingestel is om die oorsake van verandering in die sosiale werklikheid en die gedrag van persone aan te spreek. Die veronderstelling bestaan dat oorsake gelokaliseer is in onderliggende fisiese of psigologiese prosesse wat menslike gedrag rig. Die navorser stel objektiewe feite en kom tot gevolgtrekkings oor dit wat met mekaar verband hou. Om sodanige gevolgtrekkings te maak moet die navorser steun op bestaande teorieë oor die objek wat bestudeer word. Die navorser wat dus kwantitatief te werk gaan, het dit ten doel om die gevolgtrekkings/bevindinge te veralgemeen. Conradie (2001:129) verduidelik weer dat navorsingsverslae oor kwantitatiewe data meer gestructureerd is as dié wat op kwalitatiewe data berus. Voorts meld Conradie

(2001:131) dat aangesien kwantitatiewe verslae meer gestruktureerd is, dit makliker is om navorsingsverslae te skryf wat op kwantitatiewe data berus as op inligting wat uit vraelyste verkry is. Die rede waarom dit moeiliker is om navorsingsverslae te skryf wat op kwalitatiewe data berus, is omdat dit minder gestruktureerd is. Aan die ander kant is dit makliker vir die skrywer van `n kwalitatiewe verslag om sy of haar persoonlike inisiatief in die uitleg te gebruik, hoewel hy of sy aan bande gelê word as gevolg van die feit dat dit moeilik is om hierdie soort verslag gepubliseer te kry. Wat hierdie studie betref, word beide die kwalitatiewe en kwantitatiewe benaderings gevolg in soverre dit die inwin van data betref. Statistiese data soos verkry uit die vraelyste, verslae en amptelike maatskappydokumentasie word in hoofstuk drie bespreek en vul die kwantitatiewe gedeelte aan. Daarom ressorteer hierdie studie oor misdaadvoorkoming op plase nie suiwer binne óf die oorheersend kwalitatiewe óf kwantitatiewe metodes nie, maar word deur beide metodes gekomplimenteer.

Fenomenologiese navorsing wat die pluralistiese navorsingsmetode in groter besonderhede omskryf, word ter wille van duidelikheid vervolgens verder omskryf.

Fenomenologiese proses

Vir die doeleindes van die kwalitatiewe navorsingsgedeelte van hierdie werkstuk, word gebruik gemaak van die empiries-fenomenologiese metode om data in te win. Fenomenologiese sielkunde het oor die laaste tachtig jaar ontwikkel en verskeie interpretasies het op verskillende wyses het die lig gesien – wat soms verwarring vir die leser tot gevolg kan hê (Klein en Westcott 1994:133). Volgens Giorgi (1975a:83-94) is die basiese idee van fenomenologiese sielkunde om akademiese en opvoedkundige kontekste sowel as vooropgestelde idees te vermy. Fenomenologie wil nikks in die navorsingsproses uitsluit nie, maar wel alle fasette insluit soos wat dit werklik voorkom. Daarom moet die data objektief en sonder enige vooroordele vertolk word. Data word geanaliseer om die sentrale tema te identifiseer. Karlsson (1993:13-14) verduidelik dat die empiries-fenomenologiese metode `n kwalitatiewe data-insamelingsmetode is en dat data meestal die vorm van geskrewe protokolle en getranskribeerde onderhoude aanneem. Giorgi (1975b:72-73) is van mening dat data in `n meer verstaanbare vorm as in terme van syfers weergegee kan word, wat veral tydens data-analise deur die fenomenologiese proses toegepas kan word. Een van die grootste take vir enige navorsing bly volgens Giorgi (1975b:74) om die werklike situasie van die

navorsingsonderwerp vir die wêreld voor te hou sonder om enige kant te kies of bevooroordeelde interpretasies te maak. Klein en Westcott (1994:136) verwys in hierdie verband na intuïsie, wat persepsie insluit, as `n daaglikse kognitiewe aktiwiteit wat die navorser kan gebruik. Hierdie navorsing is daarop geskoei om data (getranskribeerde onderhoude) te analyseer sodat dit die werklike situasie weergee. Onderhoude is daarom, ter aanvulling van die vraelys vir hierdie navorsing, met subjekte gevoer ten einde groter duidelikheid te verkry rakende data of verklarings waar verskille of onsekerhede voorkom. Hierdie versamelde data is voorts aangevul met teoretiese data of data verkry uit die media en ander relevante bronne. In die proses is beide die kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes ter ondersteuning van mekaar aangespreek en is daar dus `n balans getref tussen hierdie twee navorsingsmetodes. Daar word dus van die standpunt uitgegaan dat die resultaat van die kwalitatiewe navorsing net so waardevol en bruikbaar is as die kwantitatiewe navorsingsresultate. Ter ondersteuning van die aspek verduidelik Giorgi (1983:154) dat niemand data versamel net vir homself nie. Wanneer navorsing gedoen word, het dit ten doel om die resultaat aan mense te kommunikeer en beskikbaar te stel. Voorts verduidelik Giorgi (1983:154) dat binne die geesteswetenskappe “navorsing” hoofsaaklik verwys na die operasionalisering en kwantifisering van die bestuderingsverskynsel. Dit is naamlik `n soek na orde en wetmatighede soos geopenbaar deur die hoeveelheid verandering in een faktor wanneer `n ander faktor gevarieer word. Hierteenoor het daar in die afgelope dekades `n menigte werke verskyn waarin die begeerte en bereidwilligheid om die menslike karakter van sosiale en maatskaplike gebeure te verstaan en te beskryf, duidelik sigbaar is.

Osborne (1994:167) verduidelik weer dat “... the degree of coexistence and complimentary between quantitative and qualitative research methods seems to be increasing...” In aansluiting hierby meld Glick (1995:28) dat die empiriese deel van data-insameling die insameling van feitelike gegewens rakende `n onderwerp is en die vraelys as gewilde metode dien om sodanige inligting te versamel.

Volgens Fisher (1974:405-406) lê die kuns van fenomenologie daarin om die ongeskreve, deurlopende daaglikse aktiwiteite openbaar te maak. Dit kom daarop neer dat die navorser hom deel moet maak van die samelewing en nie alvorens die navorsing voltooi is tot gevolgtrekkings moet kom nie. Die proses word geleei deur dit wat die navorser reeds vooraf weet en verstaan. Die navorsing verg meer as die karakterisering van onderwerpe, metodes en

die bespreking van resultate. Die navorser moet sover moontlik sy benadering tot die ondersoek, die spesifieke vooroordele en aannames wat aanleiding tot die formulering van vrae gee, openbaar maak. Sodoende sal die ontwikkeling van hipoteses en die resultaat objektief wees (Fischer 1974:408). Hierdie verduideliking sluit aan by kwalitatiewe navorsingsmetodes waarna hierbo verwys is.

Kempf (1990:16) waarsku egter dat daar rede is om kwalitatiewe navorsing te wantrou vanweë die feit dat data wat die navorser gebruik nie altyd vir ander beskikbaar is om te verifieer nie. Terselfdertyd bevraagteken Kempf (1990:16-18) vraelysdata en meld dat die data meer verdag voorkom weens die nie-beskikbaarheid van respondente. Die data is voorts nie vrylik vir die algemene publiek beskikbaar om data te verifieer nie. Hierteenoor dien teorieë as 'n raamwerk om data te versamel en te analyseer. Kempf (1990:16) meld ook dat die vraagstukke vir beide die gemelde data-insamelingsmetodes "...the adequacy of methodology rather than adherence to the science model..." is, verwysende na die waarde van die proses wat gevolg word om data in te win. Indien kriminologiese navorsing as wetenskaplik van aard beskou word, is die teorie noodsaaklik, hoewel nie altyd voldoende nie, om navorsing aan te pak (Kempf 1990:18). Die kombinasie van kwantitatiewe en kwalitatiewe data-insamelingsmetodes is dus van kardinale belang vir wetenskaplike navorsing. Gevolglik word hier van beide metodes gebruik gemaak, soos uiteengesit in hoofstukke drie, vier en vyf.

Onderhoude word vervolgens as kwalitatiewe data-insamelingstegniek bespreek.

Onderhoude

Die voer van onderhoude met respondente is 'n kritiese fase van kwalitatiewe navorsing. Conradie (2001:95) waarsku dat die navorser in gedagte moet hou dat die respondent 'n vreemdeling is wat onder geen verpligting is om tyd aan die navorser af te staan of om enige inligting oor te dra nie. Daarom beveel Conradie aan dat die navorser uit die staanspoor eerlik en opreg moet wees en dat die onderwerp en doel van die navorsing tesame met wat die navorser met die resultate beoog, aan die respondent verduidelik moet word. Ten einde die kwalitatiewe deel van hierdie navorsing aan te vul is onderhoude met respondenten gevoer. Hierdie getranskribeerde onderhoude word in hoofstuk vier uiteengesit. Benewens die vraelys is onderhoude ook 'n belangrike tegniek om data te versamel en aan te vul. Aangesien daar op

respondente se privaatheid inbreuk gemaak word, is dit belangrik om vooraf deeglik te beplan en voorbereid te wees wanneer vrae gevra en soms self beantwoord moet word. Dit is derhalwe noodsaaklik dat die respondent vooraf ingelig word waaroor die navorsing gaan. Die stap kan tot spontane gesprekvoering lei wat belangrike inligting na vore bring.

Huysamen (1995:148) verduidelik dat die onderhoud as data-insamelingsmetode verskillende vorms kan aanneem; van `n ongestruktureerde onderhoud tot die volkome gestandaardiseerde gestruktureerde onderhoud wat in opnamenavorsing gebruik word. Die informele gespreksonderhoud is `n onbeplande interaksie tussen die onderhoudvoerder en die respondent. Die onderhoud is so ongestruktureerd dat die respondent soms nie eens weet dat `n onderhoud met hom of haar gevoer word nie. Tydens hierdie navorsing het sommige gesprekke spontaan gevorder tot informele onderhoude waartydens data bekom en ingesluit is by hierdie navorsing. In sodanige gevalle was die onderhoud totaal onbeplan en het ontwikkel weens belangstelling wat deur die respondent getoon is ten opsigte van misdaad in die algemeen en omdat misdaad die meeste mense se lewens op die een of ander wyse raak. Onderhoude is dan ook gevoer ten einde die kwalitatiewe gedeelte van die navorsing aan te vul. Dit is onder andere gedoen aan die hand van `n semi-gestruktureerde onderhoudskedule. Die formaat van die vrae is “oop” en sodoende is die respondent die geleentheid gebied om sy antwoorde te motiveer en sy ervaring van misdaad op plase weer te gee. Relevante vrae het spontaan ontwikkel soos wat die onderhoud gevorder het. Opvolgonderhoude is in sekere gevalle met respondenten gevoer. Derhalwe was sommige onderhoude korter as ander.

Huysamen (1995:148) verduidelik voorts dat die gestandaardiseerde oop onderhoud aan die anderkant uit vrae bestaan wat vooraf presies uitgewerk en opgestel word soos dit tydens die onderhoud gestel gaan word. Hier is die bewoording en volgorde van die vrae belangrik. `n Bandopnemer is `n waardevolle instrument vir gebruik tydens onderhoudvoering. Tydens hierdie navorsing is respondenten genader met die onderhoudskedule wat as riglyn dien vir die oop onderhoud. Respondente is waar nodig aangemoedig om uit te brei op hulle ervaring of siening oor `n bepaalde onderwerp. Tydens sodanige onderhoude het `n bandopnemer as belangrike hulpmiddel vir die navorsing gedien. Aanvullende aantekeninge is ook gemaak en, waar nodig, tydens die analisering van die data geïnkorporeer. In sommige gevalle is telefoniese onderhoude gevoer om duidelikheid oor bepaalde standpunte in te win.

Onderhoude vorm wel `n belangrike deel van hierdie navorsing en inligting wat deur veldwerk bekom is, sluit aan en onderskryf die doel van die navorsing. Onderhoude was maklik aangesien die navorser oor eerstehandse kennis beskik wat misdaad op die betrokke landgoedere betref vanweë werksverantwoordelikhede en interne operasionele bestuursprosesse. Die navorser is voorts bekend aan al die subjekte en rapport kon dus maklik geskep word. Die respondentie is voorts almal bekend aan die navorser. Volgens Schurink (Conradie 2001:94), maak die navorser tydens onderhoude van vrae of temas gebruik wat volgens die bestaande literatuur belangrike riglyne vir die navorsingsonderwerp verteenwoordig. Die onderhoudskedule (aanhangsel B) is dus bloot net `n manier om te verseker dat alle toepaslike aspekte gedek is. Stasiekommissarisse van die omliggende polisiestasies, plaasbestuurders en misdaadvoorkomingslede van die plaaslike SAPD het onder andere as respondentie gedien met wie onderhoude gevoer is ten einde stawende getuienis te verkry of data aan te vul. Aantekeninge en notas is gemaak van sodanige onderhoude en is verwerk in die verslag met die nodige erkenning aan respondentie. In die kwalitatiewe bespreking soos uiteengesit in hoofstuk vier, word na “subjekte” verwys en nie na respondentie nie. Die bedoeling is om nie die subjekte se identiteit te ontbloot nie in `n poging om hulle aan te moedig om eerlike menings uit te spreek. Daar word dus hoë vereistes geplaas op die analise van die subjektiewe data wat retrospektief deur die plaasbestuurders verskaf is.

Een van die grootste punte van kritiek teen kwalitatiewe navorsing is die kwessie van veralgemening. Daarom was dit in hierdie studie belangrik om die data uit die onderhoude te ontleed en te identifiseer wat vir die studie relevant is. Data afkomstig uit onderhoude is getranskribeer en georganiseer om betekenisvolle konsepte daar te stel. Deur die proses is daar deurgaans notas gemaak en aantekeninge neergeskryf rakende waarnemings of idees. Alhoewel Straus en Corbin (Maree 1995:31) aandui dat suksesvolle teoretisering die gevolg is van die navorser se sensitiwiteit teenoor die data en die inligting wat daaruit voortvloeи, kan sodanige vaardigheid nie in die uitvoering van `n enkele studie voldoende ontwikkel nie. Derhalwe is daar verskeie stappe geneem om `n teenwig teen hierdie beperking te skep. Die inisiële fase waartydens onderhoude met respondentie gevoer is, het daartoe bygedra om die navorser se vaardighede betreffende die respondentie, metodologie en instrumente van die navorsing te ontwikkel. Die navorser het ook vanweë die aard van werksaamhede verskeie formele kursusprogramme deurloop wat geskoei is op onderhoudvoering en ondervraging.

Dus het die navorser oor die jare heen praktiese ondervinding ten opsigte van die onderwerp opgedoen.

Die identifisering van respondentे vir die doeleindes van hierdie navorsing is belangrik. Buiten die plaasbestuurders wat binne die afgebakende studiegebied gestasioneer is, soos reeds bespreek, is daar verskeie ander persone geïdentifiseer met wie onderhoude gevoer is. Sodanige geïdentifiseerde persone is werknelmers wat spesifieke inligting rakende `n bepaalde onderwerp voorsien het. Hier word byvoorbeeld verwys na die verantwoordelike landbou-nywerheidverhoudingebestuurder van die maatskappy. Spesifieke respondentе wat spesialis poste bekleë, is in sommige gevalle geteiken ten einde `n bepaalde leemte of onduidelikheid op te klaar. In ander gevalle is onderhoude weer met respondentе gevoer wat meer lig kon werp oor `n spesifieke onderwerp of om `n stelling of verduideliking aan te vul. Onderhoude is ook gevoer met rolspelers buite maatskappyverband en sluit polisiebeamptes asook senior lede van sekuriteitsmaatskappye in. Waardevolle data is tydens hierdie onderhoude bekom wat in die opvolgende hoofstukbesprekings geïnkorporeer is. Ontbrekende inligting is verder aangevul uit relevante maatskappydata, -dokumentasie en -verslae.

Onderhoude wat deur die media met slagoffers van plaasaanvalle ensovoorts, gevoer is, is bykomstig nagevors en in berekening gebring in hierdie navorsingsdokument.

Die vraelys

`n Vraelys (aanhangsel A) met 49 vrae is opgestel en word in hoofstuk drie in `n kwantitatiewe bespreking geanalyseer. Die vraelys is in drie dele verdeel: Afdeling een fokus op die geografiese gegewens, terwyl afdeling twee op die misdaadaspek as sodanig fokus. Die laaste afdeling is daargestel ten einde die misdaadvoorkomingsapekte op die onderskeie landgoedere aan te spreek. Hierdie gedeelte is kwalitatief aangevul met onderhoude wat in hoofstuk vier in groter besonderhede bespreek word.

Ten einde die vraelys so korrek moontlik te voltooi was die navorser op versoek van sommige respondentе (plaasbestuurders), teenwoordig om onduidelikhede op te klaar. Die definiering van `n “plaasaanval” byvoorbeeld was onduidelik vir sommige plaasbestuurders en het geblyk die grootste onsekerheid met die voltooiing van die vraelys te wees. In een geval het die

respondent na alle diefstalle en inbrake wat op die plaas voorgekom het, verwys as plaasaanvalle. Die betrokke respondent het sy vraelys oor die algemeen onvolledig voltooi en aanpassings is gemaak nadat `n onderhou met hom gevoer is ten einde die korrekte data weer te gee.

Die vraelys is elektronies versprei na die onderskeie respondente met `n kriptiese uiteensetting van die riglyne vir voltooiing. In een geval is harde kopieë van die vraelys uitgedeel tydens `n landbouproduksievergadering waarby die navorser ingeskakel het. Oor die algemeen was die respondente positief om die vraelyste te voltooi en onderhoude toe te staan. In ander gevalle moes respondente egter herhaaldelik versoek word om die vraelyste te voltooi en in te handig. Die algemene rede wat aangevoer is vir die nie-tydige inhandiging van die vraelyste, was weens werksdruk en die opstel van begrotings wat op daardie stadium `n prioriteit was.

Die vraelysdata is rekenaarmatig met die SPSS-rekenaarprogram verwerk en word vervolgens bespreek.

1.7.4 SPSS-Rekenaarverwerking

Volgens Bryman en Cramer (2001:15) staan die afkorting SPSS vir *Statistical Package for the Social Sciences* en is die program die mees omvattende statistiese program wat vir die sosiale wetenskappe gebruik word. Die betrokke program word gereeld opdateer. Volgens genoemde outeurs is die grootste voordeel van hierdie program, dat dit die navorser in staat stel om kwantitatiewe data baie vinnig te verwerk en op verskeie wyses te analyseer. In die proses word baie tyd gespaar en kry die navorser die geleenthed om deur middel van die program van meer ingewikkelder en meer toepaslike statistiese tegnieke gebruik te maak.

In hierdie navorsing is al die verwerkinge met behulp van die *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS) bereken. Die SPSS-rekenaarpakket word gebruik om frekwensies en kruistabellering voor te stel. Die data wat aan die hand van die onderskeie vraelyste ingewin is, is rekenaarkundig verwerk aan die hand van genoemde program en die resultaat word in hoofstuk drie bespreek. Hierdie program is dus ontwerp vir kwantitatiewe navorsing en ry- en kolompersentasies word bespreek aan die hand van die tabelle.

Die data verkry uit die vraelyste is in `n lêer op die rekenaar gestoor waarna data selektief opgeroep is ten einde bepaalde frekwensies en ooreenkomste vas te stel. Hierdie data is daarna geanalyseer en verwerk tot logiese gevolgtrekkings wat in hoofstukke drie en vyf weergee word.

1.7.5 Dataverwerking

Die identifisering en bestudering van inligting is `n belangrike stap in die samestelling van die geskrewe navorsingsverslag. Aan die hand van die ingesamelde inligting kry die navorser `n duideliker beeld van die navorsingsonderwerp. Die ingesamelde inligting word in diepte ontleed sodat die geselekteerde inligting verder verwerk kan word as `n finale verslag. Tydskrifartikels dien as waardevolle bron vir hierdie navorsingsonderwerp. Die voordeel hieraan verbonde, is dat bykomende bronne waarna verwys is in sekere artikels `n sneubaleffek tot gevolg gehad het wat betref die insameling van relevante data. Sommige data was egter glad nie geskik of relevant nie en daar is slegs gefokus op onderwerpe wat kronologies inpas by hierdie studie se onderskeie hoofstukbesprekings.

Deurgaans is die doel van die navorsingsprojek in gedagte gehou tydens die seleksie en verwerking van die versamelde data. Weens die twyfelagtigheid en relevansie daarvan is alle data nie noodwendig gebruik nie. Neuwman (1997:101) is van mening dat skeptisme `n belangrike norm van wetenskap is en die navorser moet nie alles wat nagevors is, goedsmoeds aanvaar nie.

1.8 Definiëring van kernbegrippe

Die volgende begrippe word gereeld na verwys in hierdie verslag en is derhalwe ter wille van begrip en groter duidelikheid omskryf.

Misdaad

Stevens (1990:134) omskryf misdaad as die oortreding van `n wet waaraan die oortreder skuld het en wat deur die staat met straf bedreig word.

Misdaadvoorkoming

Naude (1988:12) wys daarop dat uiteenlopende standpunte geld in dié verband en dat misdaadvoorkoming omskrywings `n wye reeks aktiwiteite omvat wat gerig is op oortreders en slagoffers, sowel as die sosiale en fisiese omgewing.

Die navorser omskryf misdaadvoorkoming as die kombinasie van alle inisiatiewe wat in plek gebring, in stand gehou en gereeld aangepas word ten einde kwesbaarheid ten opsigte van misdaadpleging te verminder.

Plaasaanvalle

Moolman (1998:13) verduidelik dat `n plaasaanval alle krimineel gerigte aanvalle op `n plaasgemeenskap is wat op `n plaas of kleinhewe woonagtig is, insluitend plaasarbeiders, en nie teenstaande die motief van die aanvallers.

Die Aksie: Stop Plaasaanvalle (2001:3), verwys soos volg na plaasaanvalle: "... essentially criminally inclined attacks on the farming community, irrespective of motives. Attacks on farms and smallholdings refer to acts aimed at the persons or residents, with the intent to murder, rape, rob or inflict bodily harm."

Plaaswerker

Bosch (1994:49) meld dat die omskrywing van werker baie omvattend is, want dit sluit enigiemand in wat op enige wyse help om die besigheid van `n werkewer voort te sit of te dryf en beskou dit voldoende in die geval waar die werkewer bedoel om `n loon aan die werker te betaal. In hierdie verslag word na plaasarbeider verwys en die begrip sluit permanente en kontrakwerskers in.

Boer

Wanneer daar in hierdie navorsing na boer word verwys, word bedoel iemand wat aan die wye omskrywing van werkewer voldoen. Dit verwys na `n spesifieke posvlak binne `n

kommersiële boerderyopset wat fokus op die plaasbestuurders van die onderskeie suiker-, sitrus- en teeplase van Transvaal Suiker Beperk.

Meganiese en fisiese misdaadvoorkoming

Die benadering het betrekking op aspekte soos gebou- en stadsbeplanning, argitektuur, meganiese beveiliging deur middel van slotte, alarms, diefwering asook handels- en nywerheidsbeveiliging en beveiliging van die persoon, aldus Naude (1988:11).

Persoonlike paraatheid

Van der Merwe (1997:4) verduidelik die begrip persoonlike paraatheid as die vermoë van die individu om aanduidings van `n beplande misdaad waar te neem en gepaste noodoptredes volgens die reg toe te pas ten einde hom-/haarsel teen gewelddadige misdaad te verweer.

Gemeenskapsbeveiliging

Hierdie begrip verwys na `n beveiligingstruktuur wat in landelike, semi-landelike, dorpe en stedelike gebiede funksioneer met die doel om inwoners en hul eiendom teen misdaad te beskerm (Van der Merwe 1997:4).

1.9 Samestelling van die verslag

Duidelike, logiese en objektiewe argumentslyne is tydens hierdie navorsing gevolg en vind neerslag in die volgende hoofstukindelings:

Hoofstuk 1 dien as inleidende hoofstuk waarbinne die metodologiese fundering tot hierdie werkstuk oor misdaadvoorkoming op plase, asook die werkswyse rondom die insameling van data uiteengesit word. Die doel van hierdie hoofstuk is dus om die leser te oriënteer. Die verwysing na die kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingsmetodes vorm `n belangrike besprekingspunt wat in hoofstukke drie, vier en vyf aangevul word.

Hoofstuk 2 verskaf `n uiteensetting van die verskillende misdaadvorkomingsmodelle en hul relevansie en potensiële bruikbaarheid vir misdaadvorkoming in die praktyk op plase. Hierdie hoofstuk is hoofsaaklik `n teoretiese bespreking aan die hand van literatuurstudie wat gedoen is ten einde te staaf dat daar `n behoefte bestaan vir `n eenvoudiger en pragmatische misdaadvorkomingsmodel.

Hoofstuk 3 gee `n oorsig van die aard en voorkoms van misdaad op Transvaal Suiker Beperk se landgoedere en maak hoofsaaklik die kwantitatiewe navorsingsgedeelte uit. Plaasaanvalle word ook tydens hierdie hoofstuk in meer besonderhede bespreek weens die relevansie van die vraagstuk tot hierdie navorsing, en dien ook as sosiaal maatskaplike vraagstuk in die algemeen.

Hoofstuk 4 bespreek die kwalitatiewe data ingesamel aan die hand van getranskribeerde onderhoude.

Hoofstuk 5 gee `n samevattende bespreking van beide die kwantitatiewe en kwalitatiewe bevindinge. In hoofstuk vyf word die hipoteses waarna voorheen in hierdie hoofstuk verwys word, aanvaar of verwerp op grond van die navorsingsresultate.

Hoofstuk 6 bespreek die bevindinge van die ingesamelde data aan die hand van kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes, asook die toepaslike literatuurstudie in `n poging om `n geskikte misdaadvorkomingsmodel te ontwikkel en voor te stel wat oor die potensiaal beskik om misdaad in die algemeen op plase te voorkom. Dit is dan ook die bydrae van die navorser tot die vakgebied kriminologie ten einde aan die vereiste standaarde van doktorale studies binne die kriminologiese perspektief te voldoen.

Hoofstuk 7 verskaf `n samevattende uiteensetting van die belangrikste aspekte in hierdie verslag.

1.10 Slotbeskouing

In hierdie hoofstuk is die doelwitte en rasional vir die navorsing duidelik uiteengesit, aangevul deur die behoefte om misdaad op plase meer effektief te voorkom. Voorts is daar

aandag gegee aan die navorsingsvraag, metodologiese probleemstelling, asook `n bespreking van die navorsingsmetode.

In hoofstuk twee volg `n uiteensetting van die verskillende misdaadvorkomingsmodelle met verwysing na tekortkominge en/of die praktiese toepassingswaarde van sodanige misdaadvorkomingsmodelle op die maatskappy se onderskeie landgoedere.

Die kwalitatiewe sowel as die kwantitatiewe navorsingsmetodes wat tydens hierdie navorsing gebruik is, word in hoofstukke drie, vier en vyf uiteengesit.

Hoofstuk ses gee `n uiteensetting van die essensie van die bevindinge in hierdie navorsing en die ontwikkelking van `n misdaadvorkomingsmodel.

Hierdie studie word afgesluit met `n samevattende bespreking van die kerngedagtes van hierdie navorsing in hoofstuk sewe.